

ΓΕΩΡΓΙΟΣ ΒΛΑΧΟΣ

Ἡ προσφορά του στην ἐπιστήμη, στη διδασκαλία καὶ στην ἔρευνα

Ἰδιαίτερη χαρὰ αἰσθάνομαι πού μου δίνεται ἡ εὐκαιρία νὰ προλογίσω, ὡς ἐπιμελητὴς τῆς «Ἐπιστημονικῆς Ἐπετηρίδας» τῆς Σχολῆς μας, τὸν τόμο αὐτὸ πού ἀντιστοιχεῖ στην Πρυτανεία τοῦ συναδέλφου Καθηγητοῦ κ. Γεωργίου Βλάχου.

Ἡ Σχολή μας εὐτύχισε νὰ τὸν ἔχει διδάσκαλό της ἐπὶ δεκαπέντε ὁλόκληρα ἔτη — ὑπολογίζω σ' αὐτὰ καὶ τὰ χρόνια τῆς ἀναγκαστικῆς, κατὰ τὴν διάρκειά της δικτατορίας, παραμονῆς του στὸ ἐξωτερικὸ γιατί καὶ τότε ἐξακολουθοῦσε σὰν ὄνομα καὶ σὰν προσωπικότητα νὰ παραμένει κοντά μας καὶ νὰ προσδίδει κύρος στην Σχολή μας.

Ὁ Γεώργιος Βλάχος γεννήθηκε στην Τρίπολη τῆς Ἀρκαδίας τὴν 1η Δεκεμβρίου 1912. Ἐκεῖ τὸ 1929 ἐπεράτωσε καὶ τίς γυμνασιακὲς του σπουδές. Κατόπιν στὸ Πανεπιστήμιο Ἀθηνῶν σπούδασε Νομικά καὶ Πολιτικὲς Ἐπιστῆμες, παράλληλα ὁμως Φιλοσοφία καὶ Ἱστορία. Τὸ 1937 ἐπέτυχε — μάλιστα ἀριστεύοντας — στὸ «Δαμύρειο διαγώνισμα» τοῦ Καποδιστριακοῦ μας Πανεπιστημίου καὶ ἔφυγε ὡς ὑπότροφος γιὰ τὸ Βερολίνο, ὅπου ἀσχολήθηκε ἰδιαίτερα μὲ τὴ Φιλοσοφία. Δὲν ἔμεινε ὁμως γιὰ πολὺ στὴ Γερμανία. Ἡ Γαλλία τὸν εἴλκυε περισσότερο. Ἔτσι τὸ 1938 γράφτηκε στὴ Νομικὴ σχολὴ τοῦ Παρισιοῦ καὶ στὴ Σορβόννη γιὰ νὰ παρακολουθήσει μαθήματα Οἰκονομικῶν, Κοινωνικῶν καὶ Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν. Ἡ ἐκεῖ παραμονή του, ὡς μεταπτυχιακοῦ φοιτητῆ καὶ μετὰ (1941-1945) ὡς ἐπιστημονικοῦ βοηθοῦ στὸ Ἰνστιτοῦτο Συγκριτικοῦ Δικαίου τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιοῦ, παρατάθηκε ὡς τὸ τέλος τοῦ Β' Παγκοσμίου Πολέμου. Γιὰ τὴν διδακτορικὴ διατριβή του, πού ἀναφερόταν στὴν Ἱστορία τῆς Εὐρωπαϊκῆς ὁμοσπονδιακῆς ἰδέας, τιμήθηκε (τὸ 1946) μὲ τὸ πρῶτο βραβεῖο Πολιτικῆς Ἐπιστῆμης.

Ἡ συνέχεια τῆς ἐπιστημονικῆς του σταδιοδρομίας ὑπῆρξε ἐξ ἴσου λαμπρὴ μὲ τὸ ξεκίνημά της: διορίσθηκε Maître des Recherches τοῦ «Ἐθνικοῦ Κέντρου Ἐπιστημονικῶν Ἐρευνῶν» (CNRS) τῆς Γαλλίας. Παράλληλα ἐξακολούθησε νὰ συνεργάζεται καὶ μὲ τὸ «Ἰνστιτοῦτο Συγκριτικοῦ Δικαίου» τοῦ Πανεπιστημίου τοῦ Παρισιοῦ. Ἀπὸ τὸ ἔτος 1948 ἄρχισε νὰ διδάσκει ὡς καθηγητῆς στὸ

Ἰνστιτούτο διεθνoῦς δικαίου τοῦ ἴδιου Πανεπιστημίου. Ἀκούραστος μετέδιδε, ἐπίσης, τίς πλούσιες γνώσεις του καί τίς ἐπιστημονικές ἐμπειρίες του στοὺς φοιτητὲς πολλῶν ἄλλων ἐπιστημονικῶν ὀργανισμῶν καί ἑταιρειῶν, ὅπως τοῦ Ἰνστιτούτου Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Παρισιοῦ καί τῆς Διεθνoῦς Ἐταιρείας Πολιτικῆς Ἐπιστήμης, τῆς ὁποίας μάλιστα ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς ἰδρυτὲς.

Ἐκτιμώντας τὴν ὅλη ἐπιστημονικὴ προσφορά του καί τὴν ἐντονη παρουσία του στὸν χῶρο τοῦ πνεύματος ἢ Ἀκαδημία Ἀθηνῶν, τὸ 1962, τοῦ ἀπένευμε, παμψηφεί, τὸν τίτλο τοῦ Ἀντεπιστέλλοντος μέλους τῆς. Τρία χρόνια ἀργότερα, τὸ 1965, ἐξελέγη καθηγητῆς στὴν ἔδρα τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστήμης τῆς Σχολῆς μας. Δὲν παρέμεινε ὁμως, κατὰ τὴν πρώτη αὐτῆ, μετὰ τὸν διορισμὸ του περιοδο, πολὺ ὡς διδάσκαλός τῆς : ἡ δικτατορία τὸν ἔθεσε, τὸν Ἰούνιο τοῦ 1967, σὲ διαθεσιμότητα καί μετὰ, τὸν Ἰανουάριο 1968 τὸν ἀπέλυσε. Κατέφυγε στὴ Γαλλία ὅπου ἐπὶ ἕξ ὀλόκληρα χρόνια ὁ Γεώργιος Βλάχος βρισκόταν ὑποχρεωμένος τοὺς καρποὺς τῶν ἐρευνῶν του καί τίς γνώσεις του, πού τόσο τίς εἶχαν ἀνάγκη οἱ νέοι τῆς πατρίδας του, νὰ τίς μεταδίδει σὲ ξένους : στοὺς φοιτητὲς τοῦ τόπου τῆς θεληματικῆς ἐξορίας του. Τὸ 1968 ἐξελέγη καθηγητῆς στὸ Μονπελιὲ καί λίγο ἀργότερα, τὸ 1970, καθηγητῆς στὸ Πανεπιστήμιο—Université I—τοῦ Παρισιοῦ.

Εὐθὺς μετὰ τὴν μεταπολίτευση ἐπέστρεψε στὴν Ἑλλάδα καί ἀνέλαβε καί πάλι (τὸν Σεπτέμβριο τοῦ 1974) τὴν ἔδρα του στὴν «Πάντειο». Καθ' ὅλη τὴ διάρκεια τῆς θητείας του σ' αὐτὴν διετέλεσε συγκλητικὸς, κατὰ δὲ τὸ ἀκαδημαϊκὸ ἔτος 1977-78 καί Πρύτανις τῆς. Στὴν Πρυτανεία του ἀκριβῶς αὐτὴ εἶναι ἀφιερωμένος ὁ παρῶν τόμος.

Τὸ συγγραφικὸ ἔργο τοῦ Γεωργίου Βλάχου εἶναι ἰδιαίτερα ἐκτεταμένο καί πολὺπλευρο. Περιλαμβάνει δημοσιεύματα, πού ἀναφέρονται ὄχι μόνον στὸ χῶρο τῶν κύριων ἐπιστημονικῶν ἐνδιαφερόντων του, στὴν Πολιτικὴ δηλαδὴ Ἐπιστήμη, ἀλλὰ ἐξ ἴσου καί στὸν χῶρο τῆς φιλοσοφίας, τῆς ἱστορίας τῶν ἰδεῶν καί τοῦ δικαίου (Συνταγματικοῦ καί Συγκριτικοῦ δημοσίου δικαίου). Ἐπίσης ὁ Γ. Βλάχος ἐδημοσίευσε σὲ ποικίλα ἄλλοδαπὰ καί ἑλληνικὰ νομικὰ περιοδικὰ δεκάδες δεκάδων «παρατηρήσεις» καί σχόλια πάνω σὲ δικαστηριακὲς ἀποφάσεις, πολυσέλιδες πολλὲς φορές βιβλιοκρισίες, ὡς καί σύντομες «παρουσιάσεις» νεοεκδομένων βιβλίων. Γιὰ μιὰ ἐξ ἄλλου δεκαετία (1952-1962) συνεργάστηκε μὲ τὸ Bulletin analytique de bibliographie Hellénique. Κατὰ τὴν διάρκεια τῶν ἐτῶν αὐτῶν σχολίασε καί παρουσίασε στὸ ἑλληνικὸ καί διεθνὲς κοινὸ περισσότερα ἀπὸ χίλια μελετήματα πού ἀναφέρονταν στὸ χῶρο τῆς Νομικῆς καί τῆς Πολιτικῆς ἐπιστήμης. Στὰ παραπάνω καθαρῶς ἐπιστημονικὰ ἔργα τοῦ σεβαστοῦ καθηγητοῦ θὰ ἔπρεπε, ἴσως, νὰ προστεθοῦν καί ὀρισμένες μεταφράσεις του ξένων λογοτεχνικῶν ἔργων ὡς καί κάποια ἀνάλογα δικά του, καρποὶ τῆς καλλιτεχνικῆς του εὐαισθησίας...

Ὡς ἔρευνητὴς ὁ Γεώργιος Βλάχος, ἀφοῦ ἀσχολήθηκε κατὰ ἓνα πρῶτο στάδιο μὲ τὴν εὐρωπαϊκὴ σκέψη τῶν νεωτέρων χρόνων (πιο συγκεκριμένα τοῦ 17ου καὶ 18ου αἰώνα), κατόπιν στράφηκε πρὸς τὰ πεδία, τὰ ἀκόμα ἀγνωστα στὸν τόπο μας, τοῦ πολιτικοῦ στοχασμοῦ τῶν ἀρχαίων λαῶν τῆς Κίνας καὶ τοῦ προελληνικοῦ κόσμου τῆς Μέσης Ἀνατολῆς. Ἐπίσης πρὸς τὴ σκέψη τῆς ἀρχαϊκῆς καὶ τῆς κλασικῆς Ἑλλάδας (τὰ πορίσματα μιᾶς τελευταίας του ἔρευνας γιὰ τὴν ἔννοια τοῦ νόμου στὸ Ἀττικὸ δίκαιο ἀναμένει τὴν δημοσιεύσῃ της). Ἐξ ἄλλου, κάποιες ἄλλες στιγμὲς τὸ ἐνδιαφέρον του προσεῖλκυσε ἢ πολιτικὴ σκέψη τῶν μεσαιωνικῶν καὶ ἀναγεννησιακῶν χρόνων. Ὁ Γεώργιος Βλάχος ὑπῆρξε ἀπὸ τοὺς πρωτοπόρους τῆς εἰσαγωγῆς καὶ τῆς διδασκαλίας τῆς Πολιτικῆς Ἐπιστήμης στὴ χώρα μας.

Ὁ ἐπιστημονικὸς συνεργάτης τῆς ἔδρας τῆς «Πολιτικῆς Ἐπιστήμης» στὴν «Πάντειο» κ. Ἀντώνης Παπαρίζος εἶχε τὴν καλωσύνη νὰ συντάξει τὸν παρακάτω πίνακα τῶν ἔργων τοῦ κ. Γ. Βλάχου (ἀπὸ τὸν ὁποῖον, βέβαια, παραλείπονται οἱ σύντομες βιβλιοκρισιές, τὰ σχόλια πάνω σὲ δικαστηριακὲς ἀποφάσεις καὶ τὰ ἀνάλογα μικρότερης ἐκτάσεως δημοσιεύματα τοῦ τιμωμένου Καθηγητοῦ)

I. Συγγράμματα

Fédéralisme et Raison d' État dans la pensée internationale de Fichte, Paris, A. Pédone, 1948, 208p.

Les Constitutions Européennes. Συνεργασία στὸ δίτομο ἔργο ὑπὸ τὴν διεύθυνση τοῦ καθηγητοῦ B. Mirkin-Guetzevitch, Παρίσι, 1951.

Τὸ Σύνταγμα τῆς Ἑλλάδος, Ἀθήνα, τόμ. Α., 1954, 366 σελ. τόμ. Β., 1955, 328 σελ. (σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ἀλέξανδρο Σβῶλο).

Essai sur la pensée politique de Hume, Paris, Domat-Monchrestien, 1955, 250p.

La promulgation, la signature et la publication des Textes Législatifs en Droit Comparé, sous la direction du professeur Georges Vlachos, Paris, Les Editions de l' Epargne, 1961, 256p.

La pensée politique de Kant, Paris, P.U.F., 1962, 611p.

La Politique de Montesquieu, (Notion et Méthode), Paris, Editions Monchrestien, 1974, 202p.

Les Sociétés Politiques Homériques, Paris, P.U.F. 1974, 400p.

Στοιχεῖα Πολιτικῆς Ἐπιστήμης, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1975, 166 σελ.

Εἰσαγωγή στὴν Ἱστορία τῆς Πολιτικῆς Σκέψεως, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, τόμος 1, τεύχ. Α., 1975, 198 σελ.

Πολιτικὴ Ψυχολογία, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1976, 176 σελ.

Ἡ πολιτικὴ Σκέψη στὴν Ἀρχαία Κίνα, Ἀθήνα, α'. ἔκδ., 1977, β'. ἔκδ., 1979, 145 σελ.

- Πολιτική*, Ἀθήνα, α' τόμος, 1977, 246 σελ., τόμος β', 1978, 248 σελ., τόμος γ', 1980, 390 σελ.
- Κοινωνιολογία τῶν Δικαιωμάτων τοῦ Ἀνθρώπου*, Ἀθήνα, Ἐκδόσεις Παπαζήση, α'. ἔκδ. 1975, β'. ἔκδ. 1979, 215 σελ.
- Εἰσαγωγή στίς Πολιτικές θεωρίες τῶν Νεωτέρων Χρόνων*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, α'. ἔκδ. 1977, β'. ἔκδ., τόμος Α'. 1979, 159 σελ.

II. Μελέτες καὶ Ἄρθρα

- «Τὰ Νομοθετικά Διατάγματα καὶ οἱ Τυπικοὶ Νόμοι εἰς τὸ Συνταγματικὸ μας Δίκαιο», ἐν *Νομικὸν Βῆμα*, ἔτος 8ον, σελ. 883-909.
- «Les Conflits Sociaux aux U.S.A. et la Loi Taft-Hartley», in *Bulletin Trim. de la Société de Législation Comparée*, 70e année, No 4, 1974, pp. 392-396.
- «Notes sur la philosophic juridique de Hand Kelsen», in *Bulletin Trim. de la société de Législation comparée*, 71e année, no 3, 1948, pp. 451-460.
- «La nouvelle Constitution bavaroise», in *Bulletin Trim. de la Société de législation Comparée*, 71e année, No 2, 1948, pp. 265-293.
- «La Souveraineté Populaire et les Institutions Politiques d' après la Nouvelle Constitution de la République de Roumanie», in *Publications et Extraits de la Revue de Sociologie et Droit Slaves*, Paris, 1949, 16p.
- «Quelques considérations sur le Droit et la sanction», in *La technique et les principes du Droit Public. Etudes en l' honneur de Georges Scelle*, Tome second, 1975, pp. 585-612.
- «Rapport sur les travaux de la Commission de Droit International de l' O.N.U.», in *Rev. Internat. de Dr. Comparé*, 1950, pp. 334 et suiv.
- «Le système électoral et la vie politique aux Etats-Unis», in Maurice Duverger et autres, *L'influence des systèmes électoraux sur la vie politique, Cahiers de la fondation National des Sciences politiques*, No 16, A. Colin, 1950, pp. 115-136.
- «La Restitution de l' Or Monétaire spolié par les Allemands», in *Rev. Hellénique de Dr. International*, 4e année, No 2, 1951, 16p.
- «L' histoire Constitutionnelle récente de la Grèce», in *Rev. Intern. d' histoire Pol. et Constitutionnelle*, 1952, Nos 6,7,8, pp. 122-132,181-192, 305-313.
- «Τὸ Κοινωνικὸν Κράτος τοῦ Rousseau», ἐν *Ἐπιθεώρησις Οἴκον. καὶ Πολ. Ἐπιστημῶν*, ἔτος 10ον, τεῦχ. 3-4, 1955, 15 σελ.
- «Ἡ Κωδικοποίησις τῆς Νομοθεσίας ἐν Γαλλίᾳ», ἐν *Ἐφημερίς τῶν Ἑλλήνων Νομικῶν*, ἔτος 22ον, Μάϊος 1955, σελ. 407-414.
- «Τὸ Αἴτημα τῆς ἰσότητος καὶ αἱ σχέσεις κράτους καὶ οἰκονομίας εἰς τὴν Πολιτειολογίαν τοῦ Hobbes καὶ τοῦ Spinoza», ἐν *Ἐπιθεωρ. Οἴκον. καὶ Πολ. Ἐπιστημῶν*, ἔτος 11ον, τεῦχ. 3-4, 1956, 24 σελ.
- «Κράτος καὶ Κοινωνία κατὰ τὴν θεωρίαν τῶν Ἰσων», Ἐκδοσις Κέντρου Κοινωνικῶν Σπουδῶν τῆς Α.Σ.Β.Σ., 7, Ἀθήναι, 1956, 24 σελ.

- «L' Etat et l' Economie dans l' oeuvre du jeune Fichte», in *Rev. Internat. d' Histoire Pol. et Constitutionnelle*, No 27-28, 1957, pp. 226-262.
- «Remarques sur l' entrée en vigueur et la présomption de connaissance des lois en droit hellénique», in *Rev. Internat. de Dr. Comparé* No 4, 1959, σελ. 1-11.
- «En Marge du «Contrat social», in *Mélanges offerts à Alexandre Svolos*, Athènes, 1960, pp. 159-190.
- «La Réforme de l' Etat et la Codification de la Législation en Grèce», in *Rev. Internat de Dr. Comparé*, 12e année, No 3, 1960, pp. 595-605.
- «Les décrets législatifs et la loi formelle en droit Constitutionnel Hellénique», in *Rev. du Dr. Public et de la Science Pol. en France et à l' Etranger*, Mars-Avril, 1960, pp. 233-302.
- «L' Organisation constitutionnelle de la République de Chypre», in *Rev Internat. de Dr, Comparé*, 13e année, No 3. 1961, pp. 525-559.
- «Fédération des peuples et coexistence pacifique shez Kant», in *Mélanges Séfériadès*, publiés par l' Ecole Supérieure de Sciences Politiques «Panteios» d' Athènes, 1961, pp. 366-386.
- «Souveraineté et Fédéralisme», (La souveraineté et la Politique), in *Séminaire International sur les Aspects Actuels de la Souveraineté. Tenu à Athènes, du 27mars au 1er avril*, 1961, pp. 213-225.
- «Le droit, la morale et l' expérience dans les écrits révolutionnaires de Fichte», in *Archives de Philosophie du Droit*, No 7, 1962, pp. 211-245.
- «Τὸ Σημερινὸν Πολίτευμα τῆς Κύπρου», ἐν *Νέον Δίκαιον*, Τόμος 18, 1962, σελ. 322-328.
- «Dialectique de la Liberté et dépérissement de la contrainte chez Fichte», in *Archives de Philosophie du Droit*, No 8, 1963, pp. 75-114.
- «David Hume» (1711-1776)», *Ἐποχές*, 3 Ἰούλιος 1963, σελ. 83-97.
- «Ἡ Πολιτικὴ ὡς Ἐπιστήμη», ἐν *Ἐφημερίς τῶν Ἑλλήνων Νομικῶν*, ἔτος 31ον, ἀριθ. 42-51, 1964, σελ. 329-341.
- «L' influence de Rousseau sur la conception du Contrat Social chez Kant et Fichte», in *Etudes sur le contrat Social de Jean-Jacques Rousseau. Actes des journées d' étude organisées à Dijon pour la Commémoration du 200e anniversaire du Contrat Social*, Publications de l' Université de Dijon XXX, Paris, Société les belles Lettres, 1964, pp. 459-488.
- «Le principe de légalité et l' idée d'homme royal dans la pensée de Platon», in *Archives de Philosophie du Droit*, Tome IX, 1964, pp. 193-213.
- «Nouvelles recherches sur la philosophie des valeurs du droit», in *Archives de Philosophie du Droit*, Tome X, 1965, pp. 117-145.
- «Notes sur la Philosophie Juridique et Politique de Herman Heller», in *Rev. Internat. de Dr. Comparé*, 23e année, No 4, 1971, pp. 862-867.
- «La structure des Droits de l' Homme et le problème de leur réglementation en régime pluraliste», in *Rev. Internat. de Dr. Comparé*, 24e année, no 2, 1972, pp. 279-353.

- «Quelques remarques sur le problème des libertés publiques» (A propos de la quatrième édition de l'ouvrage de Georges Burdeau: Les libertés publiques), in *Rev. Internat. de Dr. Comparé*, 25e année, No 1, 1973, pp. 81-87.
- «Η Ένότης τῆς Πολιτικῆς Ἐξουσίας καὶ ἡ διάκρισις τῶν ἐξουσιῶν εἰς τὸ «Πνεῦμα τῶν Νόμων», ἐν *Mélanges offerts á Octave et Melpo Merlier*, Ἀνάτυπον, 1956 σελ. 1-44.
- «Ὁ John Locke καὶ τὰ «Ἐμφυτα Δικαιώματα», ἐν *Ἐφημερίς Ἑλληνικῆς καὶ Ἀλλοδαπῆς Νομολογίας*, ἔτος 72/73 (Νέας Περιόδου 12/13), 1953/1954, σελ. 115-122.
- «Le Pouvoir Judiciaire dans «L'Esprit des Lois», in *Mélanges en l'honneur du Professeur Michel Stassinopoulos*, Ἀθήναι, 1973-74, pp. 363-376.
- «Thémis et Nomos», in *Archives de Philosophie du Droit*, Tome XIX, 1974, pp. 317-338.
- «Ὁ Τρικούπης καὶ ἡ «Πολιτικὴ Ἀρετὴ», ἐν *Ἐπιθ. Δημοσίου Δικαίου καὶ Διοικητ. Δικαίου*, Τόμος ΙΘ, τεύχ. 1, 1975, σελ. 5-13.
- «Ὁ Ἀλέξανδρος Σβῶλος καὶ ἡ ἐποχὴ του», ἐν *Νέα Δομή*, I, 1976, σελ. 65-68.
- «Προλεγόμενα στὴ θεωρία τοῦ Δημοκρατικοῦ προγραμματισμοῦ», ἐν *Νέα Οἰκονομία*, Ἀθήνα, Ὀκτώβριος, 1965, τεύχος 10, σελ. 781-791.

III. Βιβλιοκρισίες, Γνωμοδοτήσεις

- H. A. Smith, *The crisis in the Law of Nations*, Londres, 1947, in *Bulletin Trim. de la Société de Lég. Comparée*, 70e année, No 4, 1974, p. 408.
- Adolf F. Schnitzer, *Vergleichende Rechtslehre*, Bâle, 1945, in *Bull. Trim. de la Société de Lég. Comparée*, 70e année, No 3, 1947, pp. 269-175.
- Renato Treves, *Diritto e cultura* (1947), in *Rev. Internat. de Dr. Comparée*, 1947, pp. 388-389.
- Ch. Carabiber, *Les Juridictions Internationales de droit privé*, in *Bull. Trim. de la Société de lég. Comparée*, 1948, 1, pp. 164-166.
- Alexandre Tilman - Timon, *Les influences sur le droit Constitutionnel roumain*, Paris, 1946, *Les Actes Constitutionnels en Roumanie de 1938 á 1944*, Bucarest, 1947, in *Bull. Trim. de la Société de Lég. Comparée*, 71e année, No 3, 1948, pp. 488-490.
- J. H Warren - A.A., D.P.A., *The English local government system*, in *Bull. Trim. de la Société de Lég. Comparée*, 71e année, No 4, 1948, pp. 1137-39.
- Hans Thieme, *Das Naturrecht und die europaische Privatrechtsgeschichte*, Basel, 1947, in *Bull. Trim de la Société de Lég. Comparée*, 71e année, No 4, 1948, pp.1135-1137.
- Pasquier (Claude de), *Introduction à la théorie générale et à la philosophie du droit*, Neufchatel et Paris, 1948, in *Bull. Trim. de la Société de Lég. Comparée*, 71e année, No 4, 1948, pp. 1121-23.

- Solaris Gioele, *Studi storici di filosofia del diritto*, Torino 1949, in *R.I.Dr. C.*, 1e année, No 4, 1949, pp. 553-555.
- G. del Vecchio, *Storia della filosofia del diritto*, in *R.I.Dr.C.* 1950, τευχ. 2, σελ. 398-301.
- D.C. Psaros, *La révision de la Constitution de la Confédération helvétique par l' addition des nouveaux articles concernant l' économie dirigée* (en grec) Athènes 1950, 125p., in *R.I.Dr.C.*, 3e année, No 2, 1951, pp. 368-9.
- G. Treves, *Il Commonwealth britannico*, 1950, in *R.I.Dr.C.*, 1951, pp. 811-814.
- Arthur Nussbaum, *Money in the Law, National and International Comparative Study in the borderline of Law and Economics*, 1950, in *R.I.Dr.C.*, 4e année, No 1, 1952, p. 179-81.
- «Αί κατά τὸ Σύνταγμα προστατευτικαὶ Διατάξεις τῆς Ἰδιοκτησίας καὶ ἡ περὶ μεταλλείων νομοθεσία», Γνωμδ. σὲ συνεργασία μὲ τὸν Ἀλεξ. Σβῶλο, ἐν *Νομικὸν Βῆμα*, 1955, σελ. 102-107.
- Ἀλέξανδρος Σβῶλος (Νεκρολογία), ἐν *Νομικὸν Βῆμα*, ἔτος 1956, σελ. 177-179.
- Virgilio Giorgiani, *Neopositivismo e Scienza del Diritto*, Rome, 1956, in *R.I.-Dr.C.*, 9e année, No 3, 1957, pp. 616-619.
- Georges Mantzoufas, *Ueber Griechisches Privatrecht*, Athènes, 1956, 152p., in *R.I.Dr.C.*, 10e année, No 3, 1958, pp 659-660.
- Georges Ténékidés, *La notion juridique d' indépendance et la tradition hellénique. Autonomie et fédéralisme aux Ve et IVe siècles avant J.C.*, Athènes, Institut Français d' Athènes, 1954, 221p., in *R.I.Dr.C.*, 10e année, No 1, 1958, pp 256-258.
- Christos Agalopoulos, *Assurances sociales*, Athènes 1955, in *R.I.Dr.C.*, 10e année, No 1, 1958, pp 182-184.
- Alfred Schutt, *Frankreichs neue Verfassung. Grundzüge des Staatsgrundgesetzes der Fünften Republik*. Göttingen, 1958, in *R.I.Dr.C.* 12e année, No 1, 1960, pp.294-5.
- Annuaire suisse de droit international, vol XIV (1957), in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 1, 1960, pp 296-298.
- Georges Ténékidés, *Droit international public*, t.I, partie I, Théorie générale du droit International public, Sources (en grec), 2e édition, Athènes, 1959, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 1, 1960, pp. 300-302.
- N. Antonopoulos, *La protection constitutionnelle du régime du Mont Athos* (en grec), Athènes, 1958, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 2, 1960, pp. 428-430.
- A. Tsoutsos, *L' Intervention en matière de recours pour excès de pouvoir devant le Conseil d' Etat*. (en grec), Athènes, 1958, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 2, 1960, pp. 479-481.
- Georges Lescuyer, *Le contrôle de l' Etat sur les entreprises nationalisées*, Paris, 1959, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 2, 1960, pp. 459-461.
- Stefan Glaser, *Infraction internationale, ses éléments constitutifs et ses aspects*

- juridiques*, Paris, 1957, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 3, 1960, pp 640-642.
- Institut Für Sozialforschung, *Frankfurter Beiträge zur Soziologie*, tome 4, Europaeische, Verlangsanstalt, 1955 et 1956, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 3, 1960, pp. 649-651.
- Centre interuniversitaire de droit comparé. *Rapports généraux au Ve Congrès international de droit comparé*, Bruxelles, 1960, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 4, 1960, pp. 834-836.
- H.A. Schwarz et Liebermann von Wahlendorff, *Struktur und Function der sogenannten Zweiten Kammer*, Tübingen, 1958, in *R.I.Dr.C.*, 12e année, No 4, 1960, p. 886.
- Phédon Végleris, *La justice administrative sous la Constitution* (en grec), Athènes, 1960, in *R.I.Dr.C.*, 13e année, No 3, 1961, p. 700-701.
- Paul Roubier, *Le Droit transitoire* (Conflits des lois dans le temps), 2e éd., Paris, 1960, in *Archiv für Rechts und Sozialphilosophie Arsp*, XLVII/1-2, 1961, pp. 248-250.
- Société Suisse de Droit International. *Annuaire suisse de droit International*, vol. XVI, (1959), Zurich, 1959, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, p. 274.
- Otto Schweizer, *Freie richterliche Rechtsfindung intra legem als Methodenproblem*, «Basler Studien Zur Rechtswissenschaft» Lichtenstein, 1959, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, p. 246.
- Ernst Gass, *Ursache, Grund und Bedingung im Rechtsgeschehen*, *Gratzer Rechts und Staatswissenschaftliche Studien*, Tome V, Graz Cologne, 1960, p. 148, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, p. 202.
- Pieter N. Drost., *The Crime of State I: Humanicide. International Governmental Crime against Individual Human Rights. II: Genocide United Nations Legislation on International Criminal Law*, Leyde, 1959, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, pp. 197-198.
- Archives de Philosophie du Droit, no 6: *La réforme des études de droit, le droit naturel*, Paris, 1961, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, p. 189.
- Robert R., Bowie H et Carl K. Freidrich, *Etudes sur le Fédéralisme. Première partie*, 1960, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 1, 1962, pp. 194-195.
- Frede Castberg, *Freedom of Spech in the West*, Oslo, Londres, 1960, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 4, 1962, pp. 801-803.
- Mélanges Séfériadès*, publiés par l' Ecole des Sciences politiques «Panteios» d' Athènes, Tomes I-II, Athènes, 1961, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 4, 1962, pp. 818-819.
- «Chrestomathie des droits de l' homme», sous la direction de B. Mirkine-Guetzevitch et M. Prélot, Nos 9-12, 1960, de la revue *Politique*, Paris, 1962, in *R.I.Dr.C.*, 14e année, No 4, 1962, pp. 804-805.

- Ulrich Haefelin, *Die Rechtspersönlichkeit des Staates*. I Teil. *Dogmengeschichtliche Darstellung*, J.C.B. Mohr, Tübingen, 1959, 429p., in *Archives de Philosophie du Droit*, No 7, 1962, pp. 285-287.
- Antonio Negri, *Saggi sullo storicismo tedesco. Dilthey e Meinecke* Istituto Giangiacomo. Feltrinelli Studi e ricerche storiche, no 9, Milan, Feltrinelli Editore, 1959, 302p., in *Archiv. de Phil. du Dr.*, No 7, 1962, pp. 295-300.
- Fritz Werner, *Das Problem des Richterstaates*. *Schriftenreihe der Juristischen Gesellschaft Berlin* Fasc. 2, Berlin, Walter de Gruyter et co, 1960, 26p in *Archiv de Phil. du Dr.*, No 7, 1962, pp. 316-317.
- Hans-Georg Gadamer, *Wahrheit und Methode. Grundzüge einer philosophischen Hermeneutik*, J.C.B. Mohr, Tübingen, 1960, 486p, in *Archiv. de Phil. du Dr.*, No 8, 1963, pp. 310-314.
- Pierre Landon, *Histoire abrégée du recours pour excès de pouvoir des origines à 1954*, Paris, 1963, in *R.I.Dr.C.*, 15e année, No3, 1963, pp. 615-616.
- Alessandro Passerin d' Entrèves, *La Dottrina dello Stato*, Elementi di analisi e di interpretazione, G. Giappichelli, Torino, 1962, 327 p. in *Arch. de Philosophie du Dr.*, tom. IX, 1964, pp. 308-309.
- Staatsverfassung und Kirchenordnung. Festgabe für Rudolf Smend zum 80., Geburtstag, édité par Konrad Hesse, Siegfried Reicke et Ulrich Scheuner*, J.C.B. Mohr, Tübingen, 1962, 466p, in *Archiv. de Phil. du Dr.*, tom. 9, 1964, pp. 313-317.
- C. Despotopoulos, *De l' intention d' après Aristote t. II des «Mélanges Georges Maridakis»*, Athènes, Impr. Clissiounis, 1962, in *Archiv. de Phil. du Dr.*, tom. 9, 1964, pp. 333-334.
- Eivind Gerggrav, *Der Staat und der Mensch*, Claassen Verlag, Hamburg, s.d., 320P., in *Archiv. de Phil. du Dr.*, tom. X, 1965, pp. 343-348.
- «Les Aspects Contemporains de la responsabilité au regard de l' évolution de l' entreprise en droit privé», in *Dixièmes journées Juridiques Franco-Yougoslaves* (Nice, 7-15 Septembre 1969), in *R.I.Dr.C.*, 21e année, No 4, 1969, pp. 850-853.
- «La responsabilité pénale dans les Fonctions Publiques et dans les entreprises», in *Dixièmes Journées Juridiques Franco-Yougoslaves* (Nice, 7-15 septembre 1969), in *R.I.Dr.C.*, 21e année, No 4, 1969, pp. 848-850.
- Université Catholique de Louvain. Centre d' Etudes Européennes. *Les Droits de l' Homme et les personnes morales*, Βρυξέλλες, 1970, in *R.I.Dr.C.*, 23e année, 1971, 291-294.
- Ian Brownlie ed. *Basic Documents on Human Rights*, Oxford, 1971, in *R.I.-Dr.C.*, 23e année, No 3, 1971, pp. 668-669.
- Gerhard Leibholz- Otto Schmidt, *Bundesverfassungsgerichtsgesetz Kommentar*.

- Nachtrag. Cologne, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 23e année, No 3, 1971, pp. 691-692.
- Adalbert Podlech, *Gehalt und Funktionen des allgemeinen verfassungsgesetzlichen Gleichheitssatzes*, Berlin 1971, in *R.I.Dr.C.*, 23 année, No 3, 1971, pp. 704-709.
- Frede Castberg, *La Philosophie du droit*, Paris, Pédone, 1970, 151p., in *R.I.Dr.C.*, 23e année, No 3, 1971, pp. 668-669.
- Edoardo Vitta, *L' integrazione europea. Studio sulle analogie delle influenze di diritto pubblico interno negli istituti di integrazione europea.*, Milano 1962, in *R.I.Dr.C.*, 15e année, No 2, 1963, pp. 468-470.
- Serge Arné, *Le Président du Conseil des ministres sous la IVe République*, Paris, 1962, in *R.I.Dr.C.*, 15e année, No 2, 1963, pp. 450-451.
- Basile Damalas, *La Grèce et le Marché Commun*, 'Αθήνα, 1962, in *R.I.Dr.C.*, 15e année, No 2, 1963, p. 425.
- Lucien Nizard, *La jurisprudence administrative des circonstances exceptionnelles et la légalité*, Paris, 1962, in *R.I.Dr.C.*, 15e année, No 3, 1963, pp. 618-619.
- Romain Yakemtchouk, *L' Afrique en droit International*, Paris, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 23e année, No 4, 1971, pp. 979-981.
- Max-Planck-Institut für Ausländisches Öffentliches Recht und Völkerrecht. *Gerichtsschutz gegen die Exekutive*, Cologne, t. 1-3, 1969, -1971, in *R.I.Dr.C.*, 24e année, No 2, 1972, pp. 501-503.
- Ingo von Münch, *Völkerrecht in programmierter Form*, Berlin, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 24e année, No 2, 1972, pp. 501-503.
- Klaus von Lindeiner-Wildau, *La supranationalité en tant que principe de droit*, Leyde, 1970, in *R.I.Dr.C.*, 24e année, No 2, 1972, pp. 496-499.
- Geoffrey Marshall, *Constitutional Theory*, Oxford, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 24e année, No 3, 1972, 744-745.
- Natan Lerner, *The U.N. Convention on the Elimination of all Forms of Racial discrimination*, Leyde, 1970, in *R.I.Dr.C.*, 24e année, No 4, 1972, pp. 938-939.
- Institut de sociologie, *Le pluralisme juridique*, Bruxelles, 1972, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 2, 1973, pp. 466-468.
- Antoine Rubbens, *Le droit judiciaire congolais, t.I, Le pouvoir, l' organisation et la complétence judiciaire*, Kinshasa et Bruxelles, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 3, 1973, pp. 787-788.
- Jacques Robert, *Libertés publiques*. Paris, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 3, 1973, pp. 786-787.
- International Sociological Association, Research Committee on Sociology of Law, *Sociologie du droit et de la justice*, Bruxelles 1970, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 3, 1973, pp. 761-763.

- Michel Ganzin, *La pensée politique d' Edmund Burke*, Paris, 1972, in *R.I.-Dr.C.*, 25^{ae} année, No 3, 1973, pp. 748-751.
- Michel Lesage, *Les régimes politiques de l' U.R.S.S et de l' Europe de l' Est*, Paris, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 3, 1973, pp. 765-768.
- Henri Manzanarès, *Les Assemblées du Conseil de l'Europe et de l' Union de l' Europe occidentale*, Paris, 1969, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 3, 1973, p. 776.
- Stanislaw Ehrlich, *Le pouvoir et le groupes de pression. Etude de la structure politique du capitalisme*, Paris, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 4, 1973, pp. 957-959.
- Jacques Velu, *L' affaire Delcourt, l' arrêt rendu le 17 janvier 1970 par la Cour européenne des droits de l' homme*, Bruxelles, 1972, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 4, 1973, p. 985.
- Jean Abeille, *Fonctions et profession juridiques et judiciaires*, Paris, 1971, in *R.I.Dr.C.*, 25e année, No 4, 1973, p. 939.
- Jacqueline Morand, *Les idées de Louis-Ferdinand Céline*, t XLVI, Paris, 1972, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, pp. 218-219.
- Friedelind Binder-Wehberg, *Ungleiche Handlung von Mann und Frau* t.6, 1970, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, pp. 189-190.
- Otto Ulg, *The Judge in a Communist State*, Colombus, 1972, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, pp. 236-237.
- A.G. Chloros (dir.) *A Bibliographical Guide to the Law of the United Kingdom*, 2e éd., Londres, 1973, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, p. 194.
- Pierre Mertens, *Le droit de recours effectif devant les instances nationales en cas de violation d' un droit de l' homme*, Bruxelles, 1973, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, pp. 212-214
- Conseil de l' Europe, *Manual of the Council of Europe*, Londres, 1970 in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 1, 1974, p. 196.
- Jean Rivero, *Les Libertés publiques. 1. Les droits de l' homme*, Paris, 1973, in *R.I.Dr.C.*, 26e année, No 2, 1974, pp. 430-432.
- Marcel Prélot, *Sociologie Politique*, Paris, 1973, in *R.I.Dr.C.*, 27e année, No 2, 1975, 520-521.
- Pierre Pescatore, *Le droit de l' intégration*, Leyde, 1972, in *R.I.Dr.C.*, 27e année, No 3, 1975, pp. 751-753.
- Francis Doré, *Les régimes politiques en Asie*, Paris, 1973, in *R.I.Dr.C.*, 27e année, No 3, 1975, pp. 729-730.
- Ἐγκώμιο τοῦ τιμωμένου Καθηγητοῦ Λέο Χαμόν ἀπὸ τὸν Ἀντιπρύτανι Γεώργιο Βλάχο, ἐν Ἀναγόρευση τοῦ Καθηγητοῦ Λέο Χαμόν σὲ Ἐπίτιμο Δι-

- δάκτορα, 24 Φεβρουαρίου 1977, Ἀθήνα, Δημοσιεύματα Παντείου Ἀνωτάτης Σχολῆς Πολιτικῶν Ἐπιστημῶν, 1978, σελ. 17-29.
- Vilmos Peschka, *Grundprobleme der modernen Rechtsphilosophie*, Budapest, 1974, in *R.I.Dr.C.*, 29e année, No 2, 1977, pp. 452-454.
- Ἐγκυκλοπαίδεια *Δομή* (ὄλα τὰ νομικά καὶ πολλὰ ἱστορικά καὶ φιλοσοφικά λήμματα τῆς Α΄ ἐκδόσεως).

IV. Μεταφράσεις

- Alexandre Svolos, *Pour la Macédoine et la Thrace* (L' occupation de la Grèce du Nord par les Bulgares), Paris, 1946, 44p.
- L. Armand, M. Drancourt: *Τεχνική καὶ Πολιτισμός*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1969, 170 σελ.
- T. A. Sinclair: *Ἱστορία τῆς Ἑλληνικῆς Πολιτικῆς Σκέψεως*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1969, 429 σελ.
- Jean Fourastié: *Ἡ μεγάλη ἐλπίδα τοῦ Εἴκοστοῦ Αἰῶνα*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1970, 281 σελ.
- Georges Balandier: *Πολιτικὴ Ἀνθρωπολογία*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1971, 205 σελ.
- Cl. Mossé: *Τὸ Τέλος τῆς Ἀθηναϊκῆς Δημοκρατίας*, Ἀθήνα, Ἐκδ. Παπαζήση, 1978, 641 σελ.

Ἵπὸ ἐκτύπωση:

- «Ἡ ἀντινομία τοῦ ἀνθρώπου καὶ τοῦ Πολίτη. Τὸ κοσμοπολιτικὸ δικαίωμα τοῦ ἀνθρώπου στὰ ἑλληνικά προεπαναστατικά καὶ ἐπαναστατικά κείμενα καὶ ἡ συνταγματικὴ προστασία τοῦ ἀλλοδαποῦ». Τόμος τιμητικὸς τοῦ Συμβουλίου τῆς Δημοκρατίας (1929-1979), II.
- «Φρόνησις Πολιτικῆ. L' antinomie de l' Homme et du Citoyen dans l' *Ethique à Nicomaque*», in *Mélanges Léo Hamon*, Université de Dijon.
- «Φιλοσοφία τοῦ Ἐλευθέρου Χρόνου», ἐν *Σύμμεικτα Κωνσταντίνου Τσάτσου. Les Sociétés Politiques Homériques*, ἑλληνικὴ μετάφραση. Ἐκδ. Πνευματικῶ Ἰδρύματος Ἐθνικῆς Τραπεζῆς, ὑπὸ τὸν τίτλο «Ὀμηρικὲς Πολιτείες», μετφρ. Δημ. καὶ Μάχης Ἀποστολοπούλου.
- Politique de Montesquieu*, ἑλληνικὴ μετάφρ., Ἐκδ. Α. Σάκκουλα, ὑπὸ τὸν τίτλο «Πολιτικὴ τοῦ Μοντεσκιέ». (Μεθοδολογία καὶ Βασικὲς ἔννοιες) μετφρ., Μ. Βλάχος – Α. Παπαρίζος.

Οί πάρα πάνω ύπηρξαν οί μέχρι τώρα καρποί τής επιστημονικής δραστηριότητας του Γεωργίου Βλάχου. Όμως είναι βέβαιο ότι πάντα θαλερός, με γόνιμη πέννα και προικισμένος όπως είναι με μία ιδιαίτερη εύρωστία πνευματική δεν πρόκειται να αφήσει εύκολα να κλείσει ο πίνακας αυτός των έντυπωσιακά πολυάριθμων έργων του. Του το εύχόμαστε από καρδιάς, για το καλό τής ελληνικής Πολιτικής Έπιστήμης που τόσο ανάγκη έχει αξίων και άκαταπόνητων όπως ο Γ. Βλάχος έρευνητών.

Π. Δ.